

SINIF İÇİ ETKİNLİK- 1

ETKİNLİK : Akran Zorbalığı

HEDEF KİTLE: 4. Sınıflar

YÖNTEM: Eğitsel Oyun, Soru-Cevap

KAZANIMLAR: Akran zorbalığı kavramını bilir.
Akran zorbalığı, akran çatışması ve saldırganlığı birbirlerinden ayırabilir.
Fiziksel zorbalık, sözel zorbalık ve ilişkisel zorbalık arasındaki farkı bilir.

SÜRE: 40 Dakika

ARAÇ-GEREÇLER: EK - 1 (Etkinlik Notu), EK - 2 (Çalışma Kağıdı), EK - 3 (Örnek Cevap Kağıdı)

ORTAM: Sınıf

UYGULAYICI İÇİN ÖN HAZIRLIK :

1. Akran Zorbalığı ile ilgili açıklayıcı metin EK - 1 (Etkinlik notu) etkinlik öncesi okunur.
2. Etkinlik öncesi öğrencilere verilmek üzere EK - 2 çıkartılır. Kesilerek hazırlanır.

SÜREÇ:

Öncelikle öğrencileri selamlayın. (Gerekli gördüğünüz durumlarda ısınma egzersizleri ile etkinliğe başlayabilirsiniz. Etkinliğin amacının akran zorbalığı hakkında bilgi edinmek olduğu açıklanır.

“Sevgili çocuklar, bu etkinliğimizin amacı akran zorbalığı hakkındaki temel kavramları öğrenmek.”

Öğretmen giriş yaptıktan sonra, sınıfa sorular sorar.

“Akran zorbalığı ne demektir?” “Sizce çatışma ve zorbalık arasındaki fark nedir?” “Her olumsuz davranış zorbalık mıdır?”

Öğrencilerden gelen cevaplar alınır. Öğrencilerden gelen cevaplar alındıktan akran zorbalığının ne olduğu EK-1 yardımıyla tanımlanır ve neden önemli olduğuna değinilir. Öğrencilerden gelen cevaplarla bağlantı kurularak tanımlamanın yapılması önemlidir.

“Akran zorbalığı üzerine yeterince konuştuğumuza göre örnek olaylar üzerinden akran zorbalığı konusunu daha ayrıntılı şekilde düşünmeye devam edebiliriz. Öncelikle aranızdan gönüllü öğrenciler seçeceğim ve bu öğrencilerin her birine örnek durumların yazılı olduğu kâğıtlar vereceğim. (EK-2) Bu kâğıtlarda akran zorbalığı, akran çatışması ve saldırganlığa dair çeşitli durumlar bulunmaktadır. Kartlar üzerindeki durumların çatışma mı, saldırganlık mı yoksa akran zorbalığı mı olduğu, zorbalıksa hangisi olduğu hakkında tartışacağız. Siz bu durumları yaşasaydınız neler yapardınız?”

EK - 2 (Çalışma Yaprağı)’deki örnek durumlar kesilerek bir torbanın içine konur. Gönüllü olan öğrenciler torbanın içinden bir kâğıt çeker. Kağıtta yazan örnek durumu sınıfa okur. Hangi zorbalık türü olduğu, benzer durumlarda nasıl davranılabileceğine dair sorular sorulur. Farklı birkaç öğrenciden cevaplar alınır.

Cevaplar alındıktan sonra akran zorbalığını uygulayan, akran zorbalığına uğrayan (mağdur) ve izleyiciler olmak üzere üç role vurgu yapmak için tahtaya 3 boş sandalye koyulur (veya tahtaya 3 başlık olarak yazılabilir, öğrencilerin dikkatini çekmek için renkli kartonlara yazılarak tahtaya asılabilir). Her bir rolde neler hissedilebileceği ve alternatif davranışlar sorulur. Burada özellikle akran zorbalığında zorbalığa maruz kalanlar kadar zorbalık yapan ve izleyenlerin önemine vurgu yapılabilir. “Akran zorbalığı yapan bir arkadaşınıza öneriniz ne olurdu?” gibi sorular sorulur.

Bu gibi durumları her biriniz eminim zaman zaman hayatınızda deneyimliyorsunuzdur. Şimdi dinlediğiniz örnek durumlardan bazıları fiziksel (vurma, itme, çelme takma vb.), bazıları sözel (beceriksiz, şişko, dört göz vb.) ve bazıları da ilişkisel/ sosyal (oyuna almama, dışlama, görmezden gelme, umursamama, hakkında dedikodu yayma) şeklinde olabilir.” açıklaması yapılır.

DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorular sorularak öğrencilerin paylaşımları alınır. Ardından etkinlik sonlandırılır.

- 1. Sizce bu gibi durumlarda zorbalıkla nasıl başa çıkılır?**
- 2. Siz hiç zorbalığa maruz kaldınız mı veya başkasının zorbalığa maruz kaldığına tanık oldunuz mu?**
- 3. Akran zorbalığı yapan bir arkadaşınız olsa ona öneriniz ne olurdu?**

Öneri :

EK-1**Etkinlik Notu****Akran zorbalığı nedir?**

Sevgili öğrenciler, akran zorbalığı bir öğrencinin ya da öğrenci grubunun

- bilerek, isteyerek (kasıtlı)
- kendinden güçsüz bir başka öğrenciye (güç dengesizliği olması)
- birden fazla olmak koşuluyla (sürekli olarak) zarar vermesi ya da onu incitmesidir.

Akran zorbalığını saldırganlık ve akran çatışmasından ayıran bu 3 özelliştir.

Fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalık arasındaki farklar nelerdir?

Zorbalık davranışlarının bazıları fiziksel (vurma, itme, çelme takma vb.), bazıları sözel (beceriksiz, şişko, dört göz vb.) ve bazıları da ilişkisel/ sosyal (oyuna almama, dışlama, görmezden gelme, umursamama, hakkında dedikodu yayma) şeklinde olabilir.

Akran Zorbalığındaki Roller

Akran zorbalığında zorbalığı yapan, zorbalığa maruz kalanlar ve izleyiciler olmak üzere 3 rol vardır. **Akran zorbalığına maruz kalan öğrenciler** biraz utangaç ve içe kapanıktır. Bu yüzden akran zorbalığı yapanlar, bu davranışları onlara yapmak ister. Çünkü akran zorbalığı olayını kimseye söyleyemeyeceklerini düşünürler. Akran zorbalığına maruz kalanlar ilk aşamada ne olduğunu anlayamayıp şaşırabilecekleri gibi olumsuz bir davranışa uğradıkları için kendilerini üzgün, mutsuz, utanmış veya küçük düşürülmüş hissedebilirler (özellikle akran zorbalığı sınıfta izleyiciler önünde yapıldığında). Kendilerine yardım edecek birileri olmadığını düşündükleri zaman kendilerini yalnız kalmış hissedebilir (Aslında yalnız değildirler. İzleyicilerin büyük bölümü akran zorbalığını desteklemezler ve bu öğrencilerden destek alabilirler). Akran zorbalığı ile nasıl baş edebileceklerini bilemedikleri için kendilerini çaresiz hissedebilirler. Kendilerine akran zorbalığı yapan öğrenci ya da öğrencilere öfke duyabilirler. Uzun sürdüğünde arkadaşlarını, sınıfını veya okulunu sevmemeye başlayabilirler. Akran zorbalığı yapanlar ile aynı okuldaysa okulda da kendilerini güvende hissetmeyebilirler.

Akran zorbalığı yapan öğrenci çabuk öfkelenip öfkesini kontrol etmekte zorlanarak bu davranışları gösterebilirler. Zorbalık yaptığı arkadaşının ne hissettiğini genelde anlayamazlar, bu yüzden yaptıklarını eğlenceli bulabilirler. Akran zorbalığı yapan öğrenciler bazen güçlü hissetmek için alay etme, isim takma, dalga geçme gibi davranışlar sergilerler.

EK-1 (Devamı)

Etkinlik Notu

Akran zorbalığında en kalabalık ve güçlü grup aslında **izleyicilerdir** çünkü zorbalığı önleme gücüne sahiptirler. Zorbalığa tanık olan öğrencilerin bazıları bu davranışları eğlenceli bulduğu için destekleyebilirler. Bazı öğrencilerse yanlış buldukları ve rahatsız oldukları halde zorbalığa maruz kalmaktan korktukları veya nasıl baş edeceklerini bilmedikleri için yardım edemeyebilirler. İzleyicilerden bazıları ise akran zorbalığını önlemek için akran zorbalığına maruz kalanlara yardım edecek baş etme davranışları gösterir. Bu tür durumlarla baş edebilse dahi olayların güven duyulan bir yetişkine (öğretmeninize, rehber öğretmeniniz/psikolojik danışmanınıza, ya da anne babanıza) anlatılması son derece önemlidir. Bu bir şikâyet ya da ispiyonlama değildir; akran zorbalığını önlemektir.

Akran Zorbalığıyla Nasıl Başa Çıkılır?

- Sizi tehlikeye sokmayacak durumlarda zorbalık yapanlara bu davranışı sona erdirmeleri için ifadeler kullanabiliriz. Bu ifadelerin basit, doğrudan ve net olması gerekiyor, düşmanca değil (Düşmanca olursa biz de akran zorbalığı yapmış oluruz). Örneğin; “Beni yalnız bırak”, “Geri çekil”, “Bu iyi değil”, “Bu yaptığını öğretmenime/anneme söyleyeceğim”, “Bunu yapma” gibi cümleler kullanmalıyız.
- Güvendiğiniz bir yetişkine (öğretmeniniz, rehber öğretmeniniz ya da müdürünüz) durumu anlatabilirsiniz.
- Zorbalık davranışına maruz kalan arkadaşınızı oradan uzaklaştırabilirsiniz.
- Zorbalık davranışına maruz kalan arkadaşınızı grubunuza alır; onun yalnız kalmamasını sağlayabilirsiniz.
- Aralarındaki sorunun ne olduğunu anlamaya çalışır; uzlaşma yolları önerebilirsiniz.
- Akran zorbalığı yaptığınızı fark ederseniz zorbalık davranışını hemen durdurmalıyız ve birbirimize karşı saygılı davranmamız gerektiğini hatırlamalıyız.
- Akran zorbalığı yaparak hatalı bir davranış yaptığımızı kabul etmeliyiz. Hatamızı düzeltmek için ne yapabileceğimizi düşünebiliriz. Mesela özür dileyerek doğru bir davranışta bulunabiliriz.

EK-2

Çalışma Kağıdı

1. Üst sınıflardan Ahmet ve Efe, Can'ı kantinden yiyecek alması için zorlayıp öğretmene söylememesi için onu tehdit etmektedirler.

.....

2. Mehmet ve Ali aynı sırada oturmaktadırlar. Bazen Mehmet, bazen Ahmet cam kenarında oturmaktadır. Pazartesi günü kimin cam kenarında oturacağı konusunda tartışmışlardır.

.....

3. Ela'nın beden eğitimi dersi için kıyafetlerini koyduğu çantayı Merve ve Ece gördükten sonra dalga geçmiş ve "Bebek misin böyle çantalar kullanıyorsun" diyerek gün içinde dalga geçmeye devam etmiştir.

.....

4. Berk maç esnasında karşı takımında olan sıra arkadaşı Ahmet'e yanlışlıkla çarptığında Ahmet yere düşmüştür.

.....

5. Ali ve Serdar sınıfa yeni gelen Ramazan'la çekik gözlü olduğu için dalga geçmekte ve bu yüzden göremediğiyle ilgili dedikodular yaymaktadırlar.

.....

6. Cenk bahçede Mehmet'i itip kakmakta ve bir grup öğrenci de onları izlemektedir.

.....

7. Burak, sınavda Zeynep'ten kâğıdını göstermesini ister ve göstermezse onunla bir daha arkadaş olmayacağını söyler. Zeynep çaresiz kabul eder; çünkü Burak sınıfta çok popülerdir ve onunla küsenler sınıfta dışlanmaktadır.

.....

8. Murat ve Halil basketbol maçında tartışmaya başlayıp birbirlerine bağırma ve hakaret etmeye başladılar. Maçtan sonra özür dileyip barıştılar.

.....

EK-3

Örnek Cevap Kağıdı

1. Fiziksel ve Sözel Zorbalık □ Knatinden almaya zorladıkları için fiziksel zorbalık, tehdit ettikleri için sözel zorbalık.
2. Zorbalık değil, akran çatışması □ Aralarında güç dengesizliği olmadığı için ve bir kereye mahsus olduğu için zorbalık değil akran çatışmasıdır.
3. Sözel Zorbalık □ dalga geçtiği ve dalga geçmeye devam edildiği için sözel zorbalık.
4. Zorbalık değil, kaza □ yanlışlıkla olduğundan zorbalık değil kaza.
5. Sözel ve İlişkisel Zorbalık □ Fiziksel bir özelliğiyle dalga geçtiklerinden sözel, hakkında asılsız dedikodu yaydıkları için ilişkisel zorbalık.
6. Fiziksel ve İlişkisel Zorbalık □ İtip kakıldığından fiziksel, arkadaşları tarafından izlendiği için ilişkisel zorbalık.
7. İlişkisel Zorbalık □ İstemediği bir şeyi yapmaya zorladığından ve dışlanmakla tehdit edildiğinden ilişkisel zorbalık.
8. Saldırganlık □ Saldırganlıktır ancak zorbalık değildir, çünkü sürekli değil ilk defa olan olaydır. Ayrıca birinin diğerinin üzerine üstünlük kurma çabası yoktur, sadece öfkelerini kontrol edememişlerdir.

KAYNAKÇA

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2021). Akran zorbalığı farkındalık programı ilkököl. Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2024, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_08/23145842_Ylkokul_FarkYndalYk_ProgramY.pdf

